

Dubell, F. & Erasmie, T. & de Vries, J. (editors). Research for the people — research by the people. Selected papers from the International Forum on Participatory Research in Ljubljana, Yugoslavia 1980. Linköping University. Department of Education. LiU-PEK-R-70. (Tilausosoite: Linköping University. Department of Education. S-581 83 Linköping. Sweden. Hinta 53 mk)

Kirja sisältää raporttikoelmaan vuonna 1980 Jugoslaviassa pidetyn Osallistavan tutkimuksen kansainvälisen foorumin -kokouksessa esitetyistä alustuksista. Kokouksen tukijana toimivat Unesco ja Aikuiskasvatuksen kansainvälinen neuvosto (ICAE). Esipuheen raporttiin on kirjoittanut jälkimmäisen organisaation pääsihteeri Budd L. Hull.

Kokoukseen, jonka oli organisoinut Jugoslavian aikuiskasvatuksen liitto yhdessä kehitysmaissa toimivien julkisten yritysten kansainvälisen keskuksen kanssa, osallistui yli 50 henkilöä 23 eri maasta edustaen Afrikan, Aasian, Pohjois-Amerikan, Latinalaisen Amerikan ja Euroopan maita.

Osallistavan tutkimuksen juuret ovat Budd Hullin mukaan Ovut Lewinin tutkimuksissa, Tavistock ryhmän toiminnassa sekä latinalaisen Amerikan ”taistelevassa” tutkimusperinteessä ja toimintatutkimuksessa, jonka tunnetuin edustaja lienee Paolo Freire. Osallistavan tutkimuksen sukulaisina voitaneen lisäksi pitää Keski-Euroopan maissa (lähinnä Ranskassa ja Hollannissa) muodissa olevaa animaatio-toimintaa sekä täällä Suomessa erilaisia yhdyskuntien kehittämiseen liittyviä projekteja, joista parhaiten tunnettuja lienevät kylä- ja kaupunkiosatoiminta. Osallistava tutkimus tutkimusalueena ei siis ole kovinkaan selvä. Toisaalta voidaan kuitenkin sanoa, että tämä tutkimussuuntaus — jos siitä tätä nimitystä voi käyttää — on kansainvälinen ja se on syntynyt eräänlaisena vastareaktionä perinteiselle empiiriselle tutkimustavalle. Sitä voidaan pitää tavallaan ”toimintatutkimuksen” (action research) perinteiden jatkajana ja kehittäjänä. Aikaisempiin toimintatutkimuksiin verrattuna siinä on se selvä ero, että sen tavoitteena on saada ihmiset osallistuviksi — siitä sana osallistava — eikä vaan seurata sivusta tarkkailleen (observoiden) ihmisten käyttäytymistä ja toimintaa.

Aikaisemmin toimintatutkimuksissa lähdettiin siitä, että tutkija osallistui tutkittavaan toimintaan, mutta hän toimi vain eräänlaisena tarkkailijana ja ulkopuolisena havainnoitsijana. Osallistavassa tutkimuksessa tutkijan rooli on keskeisempi. Hän pyrkii myös itse aktiivisesti saamaan toimintaa aikaan, eli aktivoimaan ihmisiä. On selvää, että tätä tavoitetta ei voida rakentaa minkään keinotekoisien tavoitteiden varaan, vaan toiminnan täytyy perustua väestön todellisille tarpeille. Tutkijan tehtävä on toimia näiden tarpeiden herättäjänä ja kanavoijana. Näin ”tutkijan” rooli on muuttunut ulkopuo-

lisesta havainnoijasta oma-kohtaiseksi osallistujaksi. Osallistava tutkimus on siis aina myös tutkijalle itselleen oppimis- ja opiskeluprosessi, sillä hänen täytyy oppia tuntemaan tutkimansa väestöryhmän tarpeet ja tavan ajatella sekä suhtautumistavan eri asioihin.

Osallistavan tutkimuksen tekee ”tutkimuksellisesti” ongelmalliseksi juuri sen käytäntö- ja osallistujakeskeisyys. Toisaalta tämä lähtökohta on tietysti hyvä asia, mutta toisaalta ehdoton pittäytyminen käytännön tasolla ja ongelmassa vaikeuttaa yleisten lainalaisuuksien ja laajempien sovellusmahdollisuuksien kehittämistä. Yleensä yhteiskunta tieteellisessä tutkimuksessa pyritään juuri tällaisten yleisten käyttäytymistä kuvaavien lainalaisuuksien löytämiseen.

Raportti sisältää joitakin osallistavan tutkimuksen teoreettisia perusteita pohdiskelevia artikkeleita sekä muutamia esimerkitapauksia osallistavan tutkimusmetodin soveltamisesta käytäntöön. Teoreettisten artikkeleiden aiheina ovat: tiede ja tavallinen ihminen, osallistumisen dynamiikka osallistavassa tutkimuksessa, metodologian ongelma osallistavassa tutkimuksessa, osallistavan tutkimuksen yhteiskunnallis-poliittiset implikaatiot, osallistavan tutkimuksen epistemologiasta ja osallistavan tutkimuksen metodologia. Näistä artikkeleista käy ilmi, että alan teoreetikot sisällyttävät osallistavan tutkimuksen piiriin varsin laajan ja hajanaisen joukon erilaisia väestön aktivointiin pyrkiviä poliittisia ym. yhteiskunnallisia liikkeitä lähtien Venäjän vallankumouksen kuvailusta aina nykypäivän automaatiotekniikan passivoiminen työläisten ”osallistamiseen”.

Yusuf Kassam esittelee osallistavan tutkimuksen peruspiirteinä seuraavat viisi kohtaa:

1) Tutkijan ja tutkittavien

henkilöiden välillä on vallittava henkilökohtainen yhteys. Tämä merkitsee välttämättä ”arvo-neutraliteetin” hylkäämistä ja sitä, että tutkija ei voi toimia ainoastaan teknisenä työvälineenä. Hänen täytyy myös tuntea myötätuntoa ”alistettuja” kohtaan ja hänen täytyy kyetä samastumaan heidän ajatteluunsa ja arvoihinsa.

2) Tutkijan ja tutkittavan yhteisön välillä on oltava läheinen suhde. Tämä edellyttää jatkuvaa dialogia yhteisön ja tutkijan välillä.

3) Lähestymistapa on ongelmakeskeinen.

4) Osallistuva tutkimus on nähtävä yhtä lailla tutkijan (-joiden) oppimis- ja kasvu-prosessina kuin niiden, jotka ovat tutkimuksen kohteena.

5) Osallistava tutkimus pyrkii kannustamaan ihmisten omia kykyjä ja mahdollisuuksia tuottaa tietoa ja analysoida sitä. Lähtökohtana on, ettei tiedon luominen ole yksistään tutkijoiden asia, vaan sen tuottaminen tapahtuu yhteisesti tutkimusprojektin aikana.

Raportissa esiteltävät tapaus-tutkimukset käsittelevät seuraavia aiheita: nais-asialiikettä Intiassa, maanomistussuhteita Appalakiassa kartoittanut projekti (USA), perinteisten maaseutuyhteisöjen koulutusprojekti (Peru), kulttuurin roolia kehitystyössä tarkastellut projekti (Tansania) sekä ay-liike ja automaatioprojekti (Norja).

Kuten esimerkeistä käy ilmi, on osallistavaa tutkimusta pyritty soveltamaan lähinnä sellaisissa maissa ja tilanteissa, joissa jokin väestöryhmä on ”alistetussa” asemassa ja jonka aktivoiminen tavanomaisilla keinoilla ei ole onnistunut. Etupäässä osallistavaa tutkimusta on käytetty kehitysmaissa. Jonkin verran sitä on pyritty soveltamaan myös pitkälle kehittyneissä teollisuusmaissa. Kuten edellä mainittiin Suomessa harjoitettava kylä- ja kaupunkiosatoiminta on mm. tällaista toimintaa. Samanlaista lähesty-

---

mistapaa on käytetty myös vankien aktivoimisessa (ks. Kekkonen, *Psykologia* 6/1981). Näyttää siltä, että myös teollisen yhteiskunnan vieraannuttavat tendenssit tarjoavat otollisen maaperän tämän tyyppisille lähestymistavoille. Tämä näkyy myös siinä, että myös suomalaisten sosiologiin keskuudessa on jälleen herännyt keskustelu laadullisten tutkimusmenetelmien käytöstä ja merkitykses-

tä sosiaalitutkimuksessa (ks. *Sosiologia* 1/1982).

Vaikka raportti antaa aiheita moniin reunahuomautuksiin ja kysymyksiin, niin sitä voi suositella luettavaksi henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita "vähäväkisten" väestöryhmien aktivoimisesta ja heidän elämän laatunsa parantamisesta. Muillekin saattaa olla hyödyllistä tutustua tällaiseen hiukan toisenlaiseen näkökulmaan.

Suomalaisesta näkökulmasta raporttia arvioiden voidaan puutteena pitää sitä, että siinä ei ole esitelty yhtään Keski-Euroopassa toteutettua osallistavan tutkimuksen projektia. Erityisesti Ranskassa ja Hollannissa toteutetut projektit olisivat varmasti kiinnostaneet suomalaisia lukijoita ja ne olisivat ehkä antaneet virikkeitä myös oman toiminnan kehittämiseksi.

Jukka Tuomisto